

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Humanitarinių mokslų fakultetas

Valdas Dumčius

**JAUNIMO PATRIOTIZMO APMĄSTYMAI A. DAMUŠIO
TEKSTUOSE**

Pranešimas

Migracijos politikos ir lietuvių diasporos istorija

Kaunas 2014

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. Adolfo Damušio gyvenimas.....	4
2. Jaunimo ugdymas.....	6
2.1 Moksleiviai ateitininkai	6
2.2 Jaunimo stovyklos	8
IŠVADOS	11
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	12

IVADAS

Vienas iš Lietuvos valstybingumo idėjos saugotojas ir propaguotojas Lietuvos okupacijos laikotarpiu buvo Adolfas Damušis. Jis aktyviai veikė tiek Lietuvoje, kur su kitais bendražygiais siekė įvairiais būdais atkurti Lietuvos valstybingumą, tiek lietuvių išeivijoje Jungtinėse Amerijos Valstijose, kur jo veikla įkvėpė lietuvių bendruomenę vienytis ir nepamiršti savo tikslų. Jis savo veikloje vadovavosi keliais principais, visų pirma buvo atsidavęs ateitininkas ir antra jis daug vilčių dėjo į Lietuvos jaunimą, kaip tą jėgą, kuri dalyvaus Lietuvos valstybingumo atkūrimo ir kurs naują Lietuvą, dėl to jam svarbu, kad jaunimas išsaugotų patriotizmo jausmą, kurį jis savo tekstuose tapatina su lietuvybe. Vienas iš metodų stiprinti patriotinius jausmus tėvynei, A. Damušio manymu buvo įvairių lietuviškų jaunimo organizacijų veikla ir jaunimo švietimo pobūdis. Per šias dvi sritis Damušis tikėjosi skiepyti jaunimui meilės ir atsidavimo tėvynei jausmus.

Darbo *tikslas*: išsiaiškinti, kaip A. Damušis stengėsi plėtoti jaunimo patriotizmo (lietuvybės) idėjas. Tikslui pasiekti buvo pasitelkti šie *uždaviniai*:

1. Nustatyti A. Damušio veiklą ir veiklos principus lėmusias aplinkybes;
2. Išanalizuoti moksleivių ateitininkų svarbą plėtojant patriotines (lietuvybės) idėjas;
3. Išsiaiškinti mokymo metodų įtaką jaunimo patriotiniams jausmams;

Darbe taikyti *tyrimo metodai*. *Aprašomasis metodas* skirtas aprašyti A. Damušio veiklą ir veiklos principus nulėmusias aplinkybes. *Šaltinių analizė*, kuria remiantis bus analizuojami A. Damušio tekstai ir išskiriamas jo požiūris į tai, kaip turi būti plėtojami jaunimo patriotiniai jausmai ir kaip jie turi reikštis.

Šaltinių bazė. Pagrindinis šaltinis nustatant A. Damušio nuostatas jaunimo patriotizmo klausimais yra Ilonos Strumickienės sudaryta knyga *Žvilgsnis nukreiptas į idealų aukštumas: Adolfo Damušio tekstai*, kurioje pateiktos svarbiausios A. Damušio mintys. Taip pat bus naudojamos straipsnių apie A. Damušio gyvenimą medžiaga.

Darbo struktūra. Darbas bus sudarytas iš dviejų dalių. Pirmoje dalyje bus aprašomi A. Damušio gyvenimo įpatumai ir principai, kurie lėmė jo požiūrų susiformavimą. Antra dalis yra padalinta į dvi dalis. Pirmoje iš jų yra aprašoma moksleivių ateitininkų veiklos principai, tai rodo, kaip A. Damušio idėjos apie jaunimo patriotizmą plito per šią struktūrą. Antroje dalyje yra nagrinėjama jaunimo mokymo sistema, yra numatoma kaip ši sistema turi būti formuojama, kad jaunimui skiepytų patriotines vertybes.

1. ADOLFO DAMUŠIO GYVENIMAS

Adolfas Damušis yra laikomas daugialype asmenybe, kuri labai nusipelnė Lietuvos valstybingumo išlaikymui. Jis aktyviai reikėsi įvairaus pobūdžio veiklose, jis buvo mokslininkas, jaunimo auklėtojas ir aktyvus valstybininkas. Pastarąjį vardą jis užsitarnavo aktyviai dalyvaudamas įvairiose visuomeninėse veiklose bei siekdamas, kad lietuvių tauta tiek gyvenanti išeivijoje, tiek likusi Lietuvoje, nepamirštų savo tautiškumo principų ir išlaikytų patriotizmą, bei tikėjimą savo šalimi.

A. Damušiui didelę įtaką darė jo aktyvus įsitraukimas į ateitininkų veiklą. Į šią veiklą jis įsitraukė dar būdamas mokinys ir joje toliau dalyvavo savo studentiško gyvenimo laikotarpiu. Galiausiai jis šioje veiklos srityje tapo vienu iš lyderių. Antano Smetonos autoritariniam režimui uždraudus, bet kokias ideologines organizacijas A. Damušis su kitais tautininkais savo veiklą perkėlė į pogrindį, dėl ko susilaukė represijų – 6 mėnesiams buvo išsiūstas į Varnių koncentracijos stovyklą, bet buvo paleistas po 4 mėnesių. Tačiau šios represijos nepalaužė A. Damušio ir nepakeitė jo pažiūrų, jis ir toliau su savo bendraminčiais svarstė apie nusistovėjusią politinę ir socialinę tvarką. Savo svarstymuose didelę vietą suteikdami katalikiškųjų vertybių svarbai¹.

Katalikiškos vertybės ir jų puoselėjimas buvo svarbi tautininkų organizacijos dalis. A. Damušis nuo pat įstojimo į šią organizaciją iki pat savo gyvenimo pabaigos laikėsi dar žymaus lietuvių ideologo ir filosofo Stasio Šalkauskio suformuluotų ateitininkijos principų. Savo veikloje jis visada propagavo katalikiškumą, tautiškumą, inteligentiškumą, visuomeniškumą ir šeimyniškumą². Šie pagrindiniai ateitininkijos principai nulėmė A. Damušio veiklos bruožus. Laikydamasis šių principų jis oponavo A. Smetonos režimui, taip išreikšdamas didelės tuometinės visuomenės dalies nuostatas. Šį faktą lėmė tai, kad Tautininkų sąjungos veikiačios politinėje plotmėje skelbiamos teorinės nuostatos nesutapo su jų praktiniais veiksmais. Tautininkų sąjunga su A. Smetona priešakyje skelbė, kad jiems svarbiausia yra tautos vienybė, tačiau jų vykdomi veiksmai dažnai išprovokuodavo visuomenės susiskaldymą, nes vykdomą politiką sudarė sąlygas iškilti privilegijuotajam sluoksniui, kuris buvo laikomas aukščiau už kitus sluoksnius. Esant tokioms sąlygoms atsirado palanki terpė veikti Lietuvai priešiškomis jėgomis. Viena iš tokių jėgų buvo Sovietų socialistinė respublika. Ši valstybė aktyviai kūrė savo propagandinį aparatą Lietuvoje, o jos skleidžiama propaganda susilaukė teigiamo atgarsio iš plačiosios visuomenės.

---

¹ Adolfas Damušis – valstybininkas. Lietuvos žinios, 2008. Rasta: <http://lzinios.lt/lzinios/istorija/adolfas-damusis-valstybininkas/120727>; žiūrėta: 2014.05.13

² Strumickienė, I. Žvilgsnis nukreiptas į idealų aukštumas. Adolfo Damušio tekstai. Versus Aureus, 2009, Vytauto Didžiojo universitetas. P. 12 - 13

Dažnai sovietai buvo laikomi mažesniu blogiu, nei smetoninis režimas ir šis požiūris vyravo iki to laiko kol sovietai inkorporavo Lietuvą į savo sudėtį

Dėl šios priežasties lietuvių tauta buvo nustebinta ir sutrikdyta Stalino elgesio, galiausiai Lietuva tapo Sovietų Sąjungos dalimi be jokio didesnio pasipriešinimo. Greičiausiai po patirto šoko atsigavo Lietuvos jaunuomenė ir ėmė organizuoti pasipriešinimą. Šis pasipriešinimas veikė pogrindyje ir A. Damušis buvo vienas iš aktyviausių jo narių. Buvo įkurtas Lietuvos Aktyvistų Frontas (LAF), kuris prasidėjus Rusijos ir Vokietijos karui paskelbė atkuriantis Lietuvos nepriklausomybę. A. Damušis buvo vienas iš nepriklausomybės akto paskelbimo signatarų, o pagrindinėje laikinojoje vyriausybėje užėmė pramonės ministro pareigas. Tačiau greitai Laikinoji vyriausybė turėjo būti išformuota, nes Vokietija okupavo Lietuvą ir neatsižvelgė į Laikinosios Vyriausybės išsakomus teiginius. A. Damušis priklausė ir Lietuvių Frontui (LF), o vėliau tapo Vyriausiojo Lietuvos išsilaisvinimo komiteto vicepirmininku. Jis aktyviai dalyvavo VLIK'o veikloje, tačiau galiausiai vokiečiai susekė VLIK'o narius ir A. Damušis pateko į kalėjimą. Nors aplinkybės susiklostė nepalankiai, bet jis ganėtinai greitai išėjo į laisvę ir emigravo į Jungtines Amerikos Valstijas (JAV), kur nepaisant visko ką buvo tekę patirti toliau tęsė savo, kaip valstybininko veiklą. Jis buvo lietuviškos gimnazijos direktorius, ateitininkų organizatorius ir tremtyje įsikūrusio VLIK'o narys³.

Visi paminėti faktai leidžia suprasti, kad Lietuvos okupacijos laikotarpiu bei Lietuvai stengiantis atkurti nepriklausomybę pagrindinį vaidmenį šiuose darbuose vaidino Lietuvos jaunimas. Tuo laikotarpiu A. Damušis priklausė Lietuvos jaunuomenei ir kartu su kitais aktyviai stengėsi, kad Lietuva būtų laisva. Dėl šios priežasties A. Damušis visas viltis išlaikyti Lietuvybę siejo su lietuvių jaunuomene išėivijoje. Viena iš vyraujančių temų A. Damušio tekstuose buvo rūpinimasis jaunimu ir jaunimo auklėjimas. Jis pats aktyviai dalyvavo jaunimo ugdymo procese, bei siekė, kad šis procesas būtų kuo patrauklesnis. Be to didelę svarbą teikė ir įvairioms jaunimo organizacijoms⁴. Visa tai, leidžia daryti išvadą, kad A. Damušis jaunimą laikė Lietuvos ateitimi, tais žmonėmis, kurie padės ne tik išlaisvinti savo gimtąją šalį, bet ir padės ją iš naujo kurti ir skiepyti ateitininkų vertybes. Toliau bus nagrinėjami A. Damušio raštai, kurie padės daugiau išsiaiškinti jo požiūrį į patriotišką jaunimą.

---

³Adolfas Damušis – valstybininkas. Lietuvos žinios, 2008. Rasta: <http://lzinios.lt/lzinios/istorija/adolfas-damusis-valstybininkas/120727>; žiūrėta: 2014.05.13

⁴Strumickienė, I. Žvilgsnis nukreiptas į idealų aukštumas. Adolfo Damušio tekstai. Versus Aureus, 2009, Vytauto Didžiojo universitetas. P. 15 – 16.

2. JAUNIMO UGDYMAS

Kaip jau buvo minėta A. Damušis daug vilčių dėjo į jaunimą, kaip lietuvybės išsaugojimo šaltinį. Tam buvo svarbus tinkamas jaunimo ugdymas ir ugdymo mechanizmų kūrimas. Vienas iš prioritetų buvo sukurti tokią jaunimo ugdymo sistemą, kuri būtų patraukli ir įdomi jauniems žmonėms. Daug vilties Damušis dėjo ir į jaunuosius ateitininkus. Jis teigia, kad moksleiviai ateitininkai yra ateitininkijos ateitis, nes jie, o ne kas kitas perims pradėtus darbus. Šio jaunimo ugdymas turi būti vienu iš ateitininkijos veiklos prioritetų.

2.1 Moksleiviai ateitininkai

Damušio teigimu, ne kas kitas, o ateitininkų organizacija yra ta vieta ir veikia pagal tokius principus, kurie išugdo lietuvybę vertinančius katalikiškus jaunuolius. Jis teigia, kad moksleiviai ateitininkai turi būti išauklėti kaip pilnutinės asmenybės, turinčios tvirtą būdą, išlavintą protą ir jautrią širdį. Šią savo mintį jis plėtoja daugumoje tekstų apie lietuviško jaunimo patriotizmą. Būtent asmenybės ugdymas yra laikomas kertiniu moksleivių ateitininkų uždaviniu. Asmenybės ugdymas pasak Damušio padeda išugdyti ne pilką ir paviršutinišką asmenybę, bet giliau galvojančią ir ieškančią gyvenimo prasmės. Toks žmogus savaime supras savo tautos praeities vertę ir ką reikia išsaugoti ją dabartyje. Šiam tikslui buvo kuriamos ir moksleivių ateitininkų organizacijos. Viena iš tokių organizacijų yra Moksleivių Ateitininkų taryba, kuri nustato veiklos kryptis, organizuoja paramą ir skatina iniciatyvas. Kartu su Moksleivių Ateitininkų Centro valdyba ši organizacija padeda įgyvendinti pagrindinius moksleiviui ateitininkui keliamus uždavinius.

Moksleiviui ateitininkui tenka net keletas svarbių uždavinių. Visų pirma jis turi stengtis „įnešti daugiau Kristaus gyvosios dvasios į lietuvių tautos gyvenimą“. Šis uždavinys yra laikomas vienu iš svarbiausių. Damušis argumentuoja tuo faktu, jog po Antrojo pasaulinio karo ir po Lietuvos okupacijos dvasinis visų tautų atstovų, įskaitant ir Lietuvos pasaulis yra suskilęs. Yra pastebima, kad jaunimo tarpe vis labiau propaguojamas abejingumas religijos atžvilgiu, jaunas žmogus religijai teikia vis mažiau reikšmės. Damušis piktinasi, kad yra vis labiau kritikuojami religiniai postulatai, kurie buvo tautos dalimi jau ilgus šimtmečius, o tėvynainiai į visa tai žiūri pasyviai. Jo manymu reikia suprasti, kad krikščionybė yra neatsiejama lietuvybės dalis ir kad ji negali būti atmeta, nes taip yra atmetama ir lietuvybė. Jaunieji tautininkai turi perimti katalikiškąsias vertybes ir principus, bei pasiruošti jiems atstovauti. Jis turi ne tik

susipažinti ir įsisamontinti katalikiškuosius principus, bet ir veikti. Savo veikloje jie turi numatyti vietą labdarai ir socialinio patarnavimo darbams. Be to yra pabrėžiama, kad ateitininkija siekia įsigyti įvairių rūšių specialistų, jie skatina jaunos žmonės mokytis ir įgyti specialybę⁵. Šie siekiai leidžia suprasti, kad ateitininkija nori, kad jų gretas papildytų, ne tik idėjoms atsidavę, bet ir visapusiškai apsišvietę žmonės, kurių žodis būtų svarbus viešajame gyvenime ir kurie galėtų skleisti puoselėjamas idėjas.

Kitas ne mažiau svarbus uždavinys moksleiviui ateitininkui yra tautinės gyvybės išlaikymas. Damušis sako, kad moksleiviai ateitininkai turi savo darbais prisidėti prie lietuviybės išlaikymo ir pateikia keletą prisidėjimo būdų pavyzdžių. Visų pirma moksleivis ateitininkas turi ruošti kultūrinei lituanistikos veiklai. Jis turi plėsti savo žodyną ir domėtis lietuviška kultūra ir literatūra. Moksleiviai taip pat turi jungtis į spaudos darbą. Tai turi būti padaryta organizuojant įvairius būrelius, bei skatinti juos reikštis spaudoje iš pradžių savo rašinėliais, o vėliau ir gilesniais analitiškais darbais. Be to pabrėžiama, kad kiekvienas moksleivis ateitininkas turi rašyti savo dienoraštį, kuriame bus sekami įvykiai iš lietuvių gyvenimo, bei savo pastabos ir kiti svarbūs pastebėjimai bei samprotavimai⁶. Galima daryti išvadą, kad tokia veikla išugdys lietuviška dvasia persismelkusį jaunimą, kuris turės pakankamai žinių apie lietuviškąją kultūrą, literatūrą ir aktualijas.

Dar vienas uždavinys yra skirtas ugdyti iniciatyvai ir paslankumui organizacinėje veikloje. Damušis teigia, kad ateitininkų principai turi būti perteikti ne tik moksleiviams ateitininkams priklausantiems organizacijai, bet turi būti stengiamasi žinias paskleisti platesiems jaunimo sluoksniams. Yra raginama, kad moksleiviai ateitininkai imtūsi savo iniciatyvos bei savo veikla ir užsidegimu dalyvauti ateitininkų veikloje, bei pritrauktų ir kitų jaunuolių. Taip pat yra teigiama, kad svarbu ugdyti draugiškumą. Damušis pastebi, kad tremtis ir emigracija skatina tautiečius atitolti vienas nuo kito ir gyventi savarankiškai, bei rūpintis tik savo interesais. Todėl jo manymu yra svarbu ugdyti nesavanaudišką draugiškumą. Ši idėja turi būti paskleista lietuviško jaunimo tarpe, kad jauni žmonės suprastų, jog skirtingos pažiūros ar priklausymas skirtingoms organizacijoms nereiškia, jog turime vienas nuo kito atsiriboti. Draugiškumo sklaida yra puiki priemonė suvienyti žmones, bei skleisti tokius principus kaip pagarba, garbingumas ir objektyvumas⁷.

Visi šie paminėti uždaviniai, leidžia suprasti, kad Damušis į lietuvišką jaunimą dėjo dideles viltis. Visi paminėti faktai suteikia galimybę suprasti, kokius tikslus ateitininkų organizacija kėlė savo jaunesiems nariams. Jie turėjo ne tik patys persisemti lietuviybės ir patriotizmo dvasia, bet ir stengtis, kad ją pažintų ir suprastų ir platieji jaunimo sluoksniai. Ateitininkai siekė, kad jaunimas užaugęs ir subrendęs taptų tokiais žmonėmis, kurie puoselėtų ir skelbtų tautines ir ateitininkijos vertybes. Dėl šios priežasties

---

⁵ Damušis, A. Jūs ryžtatės sustiprėti. Ateitis, 1952, Nr. 7. P. 146.

⁶ Ten pat. P. 146 – 147.

⁷ Ten pat.

verta paminėti ir ateitininkų organizuojamas jaunimo stovyklas. Šios stovyklos buvo priemonė skirta ugdyti tautinį jaunimą ir Damušis buvo pakankamai aiškiai apibrėžęs jų veiklos prioritetus.

2.2 Jaunimo stovyklos

A. Damušio teigimu lietuvybės išlaikymas yra kompleksinis procesas. Jis apibrėžia tris būdus, kaip lietuvybė gali būti išlaikyta praktikoje. Remiantis pirmuoju būdu žmogus turi atsiriboti nuo jį supančio pasaulio bei laikytis praeities. Turi būti laikomasi tradicijų jų nekeičiant, negalima atsiriboti nuo senųjų įpročių. Reikia stengtis, kad nebūtų daroma jokia įtaka iš šalies. Tačiau kaip teigia pats A. Damušis, šis būdas nieko nepasitarnauja lietuvybei. Asmuo tiesiog stengiasi išlaikyti savo supratimą apie lietuvybę atsiribodamas nuo bet kokių veiksnių, kurie gali jai pakenkti. Tačiau tokiu atveju asmuo tarsi įstringa savo susikurtame pasaulyje, jo ne tik negali paveikti neigiama įtaka silpninanti jo lietuvybę, bet jo negali paveikti ir jokia teigiama įtaka, kuri padėtų ją sustiprinti. Kitas būdas išlaikyti lietuvybei yra visiška priešingybė pirmajam. Juo remiantis yra siekiama prisitaikyti prie pakitusių aplinkybių ir integruotis naujose sąlygose. Šioje vietoje A. Damušis taip pat išvelgia pavojus. Per didelis žmonių noras prisitaikyti dažnai įtakoja tai, kad prigimtines vertybės yra iškeičiamos į asmeninius patogumus bei atsiradęs per didelis kosmopolitiškumas asmenį atskiria nuo savo tautos. Tai leidžia daryti išvadą, kad per didelis noras integruoti ir prisitaikyti prie naujų sąlygų gali stipriai pakenkti lietuvybei. Tačiau kaip teigia ir pats Damušis toks asmuo dažnai pajunta tuštumą, nes jis savo asmeninius įgeidžius iškėlė aukščiau lietuvybės. Šie du atvejai iliustruoja, kaip asmuo siekdamas išsaugoti savo lietuvybę gali pasirinkti klaidingą kelią tam padaryti.

Trečiasis atvejis yra tarsi viduriukas tarp šių dviejų kraštutinumų. Damušio teigimu lietuvybės išlaikymas neturi būti atskirtas nuo mus įtakančių gyvenimiškų veiksnių. Lietuvybė turi būti traktuojama, kaip neatskiriama asmens dalis, prigimtinė vertybė. Asmuo turi siekti, kad lietuvybė taptų jo gyvenimo dalimi, kuri padėtų formuoti jo pasirinkimus ir pasiryžimą ją išsaugoti. Šioje vietoje A. Damušis pamini jaunimo svarbą, į kuri turima atsiremti, nes būtent taip turi mąstyti jaunas žmogus. Čia yra išryškinama ir jaunimo stovyklų svarba, nes jauni žmonės dalyvaudami stovyklinėje veikloje bei galėdami save tinkamai atskleisti, ugdysis kaip savimi pasitikintys ir veiklūs asmenys. Taip bus išugdyti tokie asmenys, kurie ne tik bus išsaugoję savo lietuviškąsias vertybes, bet padės jas išsaugoti ir kitiems⁸. Šis A. Damušio pasisakymas leidžia pagrįsti mintį, jog jis lietuvišką jaunimą laikė lietuvybės saugotoju ir puoselėtoju. Šią jo mintį galima suprasti, nes kiekvienas žmogus yra buvęs jaunas ir yra labai svarbu kokios vertybės jam yra įskiepijamos, nes didelė tikimybė, jog remdamasis šiomis vertybėmis jis ir toliau gyvens. Galiausiai jaunas žmogus ims senti ir mokys kitus jaunus žmones. Be to, jaunas žmogus yra

---

⁸ Strumickienė, I. Žvilgsnis nukreiptas į idealų aukštumas. Adolfo Damušio tekstai. Versus Aureus, 2009, Vytauto Didžiojo universitetas. P. 329 - 330

idealistas, neatsargus ir akiai atsidavęs savo siekiam, o tokie žmonės padeda pakeisti nusistovėjusias nuostatas, jas atnaujindami.

A. Damušis gana tiksliai aprašė net pačias smulkiausias detales, kaip turi veikti tokios stovyklos, kokios vertybės turi būti skelbiamos ir t.t. Šis faktas nestebina, nes jis pats buvo įkūręs viena tokių stovyklų – „Dainavą“ ir joje galėjo plėtoti savo idėjas bei stebėti kaip jos reiškiasi. Jis mano, kad tokiose stovyklose turi būti skatinama įvairiapusiška jaunimo veikla, be to jos turi tarnauti ir kaip pagalbininkai „stropiems ir akyliems tėvams“. Stovyklose turi būti skatinama bendra veikla, turi būti sukurta graži aplinka, pasirūpinta auklėjimu ir visa ši veikla turi būti grindžiama meile. Auklėjimas turi būti paremtas asmeninio savarankiškumo skatinimu, kūrybingos ir idealistinės dvasios ugdymu. Jei bus išpildytos šios sąlygos, tai bus galima tokioje dvasioje išugdyti daug talentingo ir lietuvybei atsidavusio jaunimo. Šiame procese yra ypač svarbūs žmonės, kurie dirba su jaunimu, jie patys turi būti atsidavę šiam tikslui bei suprasti jaunimo poreikius. Galima teigti, kad A. Damušis kelia pakankamai aukštus reikalavimus tokioms stovykloms. Jos turi turėti gerus lietuvybei atsidavusius specialistus, vilioti savo aplinka ir pažadinti jaunime slypinčią idealistinę lietuvybės dvasią⁹. Šioje vietoje, labai svarbus A. Damušio teiginys, kad dvasia turi būti idealistinė. Tai lengvai paaiškinama, nes priešingybe idealizmui jis laiko materializmą, o pastarasis yra vienas iš kertinių komunizmo bruožų. Taigi galima daryti išvadą, kad norint nugalėti komunizmą reikia pasitelkti idealizmą. Būtent idealistinė dvasia bei katalikybė yra tie veiksniai, kurie padarys lietuvybę neįveikiamą.

Toliau plėtojant jaunimo stovyklų temą Damušis didelę reikšmę skiria tam faktui, jog jos turi būti kuriamos gamtoje. jis argumentuoja tuo, jog stovyklose daugiausiai susirenka miesto vaikai. Jie stovyklose susitinka ir sudaro vieningą lietuvišką bendruomenę. Damušis mano, kad jaunimas stovykloje turi išmokti laikytis vidaus tvarkos ir drausmės. O šiam tikslui pasiekti padeda įvairios stovykloje vykdomos veiklos: sportiniai žaidimai, dainavimas, meniniai pasirodymai, diskusijos, bei kūrybiniai darbai. Be to yra pabrėžiama, kad stovykloje turi būti siekiama bendrauti tik lietuviškai, tie kurie nemoka kalbėti ir skaityti lietuviškai stovyklose yra išmokomi. Labiausiai Damušis didžiuojasi teigiamais stovyklų pasiekimais, nes galiausiai, jaunimas lankydamas stovyklas ima kisti. Visų pirma, jis ima bręsti, brandimo procesas yra įtakojamas stovyklos socialinės aplinkos ir tai leidžia susiformuoti brandžiai asmenybei. Socialinė aplinka ir asmeniniai potyriai jaunimą pririša prie savo tautos ir tai yra padaroma asmeninio apsisprendimo keliu, o ne priverstiniu būdu. Be to skiepijamos krikščioniškosios vertybės ir gyvenimo būdas padeda atsikratyti iki tol įgyto lengvabūdiškumo, kuris, kaip jau buvo minėta, gali baigtis lietuvybės užmiršimu¹⁰.

---

⁹ Ten pat. P. 330 – 331.

¹⁰ Ten pat. P. 331 – 332.

Taigi galima daryti išvadą, kad jaunimo stovyklos gali labai pasitarnauti siekiant jaunam žmogui įskiepyti lietuviškasias vertybes ir išsaugoti lietuviybę. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad stovyklose yra propaguojami tautininkų ideologiniai postulatai, kuriuos buvo įvardijęs S. Šalkauskis. Per šių postulatų raišką ir įgyvendinimą Damušis tikisi išauklėti lietuviybę persmelktą išėivijos jaunimą.

Siekiant apibendrinti visus išsakytus teiginius galima daryti išvadą, kad Damušis puikiai suprasdamas jaunimo svarbą ir galimybes, siūlė įvairius būdus ir priemones, kaip patraukti jį ir išsaugoti lietuviybę. Nors jis nevarvoja termino patriotizmas, bet jis varvoja žodį lietuviybė, kuris atspindi patriotines nuostatas. Damušis puikiai supranta, kad niekas nesustabdys jaunimo integracijos į naują visuomenę, todėl jis stengiasi, kad jaunimas prisitaikydamas prie pakitusių aplinkybių nepamirštų iš kur yra kilęs ir kokias vertybes turi atstovauti. Jaunas žmogus turi nepamiršti, kad jis yra lietuvis, tam jis turi lavinti savo protą ir talentus, nes jis turi ne tik žinoti kas yra, jis turi padėti ir kitiems suprasti kas jie tokie. Išsilavinęs, katalikiškas, lietuviškas jaunimas yra Lietuvos ateitis.

IŠVADOS

1. A. Damušis matė, kaip Lietuva buvo okupuojama ir su savo bendražygiais, visais būdais stengėsi, kad Lietuva būtų laisva, tačiau jiems šito nepavyko pasiekti, dėl to jis buvo priverstas pasitraukti į Vakarus. Savo veikloje jis vadovavosi ateitininkijos principais ir skleidė jais besiremiančias idėjas. Jo viltys buvo sutelktos į jaunimą, kaip jėgą, kuri padės atkurti Lietuvą;
2. A. Damušis iškėlė jaunimo organizacijų svarbos klausimą, jo manymu tokios organizacijos gali padėti stiprinti ir platinti jaunimo patriotinių jausmų sklaidą. Daug dėmesio skyrė, jaunesiems ateitininkams, kurie turėjo aiškią veiklos struktūrą ir principus. Jų veikla turėjo budinti ir atskleisti jaunimo patriotinius jausmus bei padėti skleisti šias idėjas ir kitiems lietuviško jaunimo sluoksniams;
3. Jaunimo švietimo svarba, taip pat yra labai akcentuojama A. Damušio tekstuose. Jis mano, kad švietimas turi būti įdomus ir pritraukiantis, todėl skatina organizuoti jaunimo stovyklas. Jose yra mokoma lietuviškai ir ten jaunimas gali pabūti su kitais lietuviais gamtos apsuptyje. Stovyklų programos sudaromos taip, kad jos būtų įdomios jaunimui ir skatintų juos mąstyti apie savo tėvynę ir plėtoti jai patriotiškus jausmus;
4. A. Damušio tekstuose nėra minimas terminas patriotizmas, bet jis yra išreiškiamas, per terminą lietuvybė. Lietuvybės plėtojimas yra vienas iš svarbiausių A. Damušio tikslų. Jo manymu jaunimo patriotizmas turi reikštis iš pražių per veiklą įvairiose organizacijose ar jaunimo sambūriuose, o jaunimo stovyklų ir organizacijų svarbiausias siekis, kad jaunimas atrastų ir išreikštų savo lietuvybę. Jaunimo organizacijos ir jaunimo stovyklos buvo skirtos jaunimui geriau pažinti savo šaknis ir atrasti savyje patriotinius sentimentus, per veiklą organizacijose ir stovyklose, jie reikšdavo savo patriotines nuostatas, kuriomis vadovaudavosi ir kituose savo gyvenimo etapuose.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Literatūra:

1. Strumickienė, I. Žvilgsnis nukreiptas į idealų aukštumas. Adolfo Damušio tekstai. Versus Aureus, 2009, Vytauto Didžiojo universitetas.

Šaltiniai:

2. Damušis, A. Jūs ryžtatės sustiprėti. Ateitis, 1952, Nr. 7.
3. Adolfas Damušis – valstybininkas. Lietuvos žinios, 2008. Rasta: <http://lzinios.lt/lzinios/istorija/adolfas-damusis-valstybininkas/120727>; žiūrėta: 2014.05.13